OSB Patlamasında Yaşam Hakkı

MAHKEME	KARAR TARİHİ	SONUÇ
Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm	23.12.2025	İhlal

ESAS NO	İLGİLİ HÜKÜMLER
2019/25821	Anayasa 17, 6216 s.K. 50

ÖZET

OSB'deki tüp patlamasında yaralanan işçinin kamu kurumlarına açtığı tazminat davası, görev uyuşmazlıklarıyla 6 yıl 4 ay sonra esasa girmiş; denetim yetkileri araştırılmadan ve tebliğ edilmeyen raporlarla reddedilmiştir. AYM yaşam hakkının usul boyutunun ihlaline karar vermiştir.

Bu kararın özeti ve değerlendirmesi
savun.av.tr/osb-patlamasi-yasam-hakki-usul-boyutu-aym-2019-25821/ →

Karar metni

Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası sisteminde yayımlandığı hâliyle aktarılmıştır. Heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

(Başvuru Numarası: 2019/25821)

Karar Tarihi: 23/12/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 4/5/2026 - 33243

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, organize sanayi bölgesinde faaliyet gösteren bir işyerinde meydana gelen patlamada ihmali olduğu ileri sürülen kamu kurumları aleyhine açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 31/7/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. 3/2/2011 tarihinde Ankara'nın Yenimahalle ilçesi Ostim Organize Sanayi Bölgesi'nde bulunan Ö. Hidrolik İmalat San. Tic. Ltd. Şti.ne ait binada saat 11.00 sıralarında, başvurucunun da çalıştığı Ankara İvedik Organize Sanayi Bölgesi'nde (OSB) bulunan M. Otomotiv Yedek Parça San. ve Tic. Ltd. Şti.ne (M. Şirketi) ait binada ise saat 19.20'de patlama ve yangın meydana gelmiştir. Başvurucunun çalıştığı şirkette meydana gelen patlama ve devamında çıkan yangında 11 kişi yaşamını yitirirken başvurucunun da aralarında olduğu çok sayıda kişi yaralanmıştır. Her iki patlama nedeniyle toplam 20 kişi vefat etmiştir.

6. Başvurucunun olay tarihinde çalıştığı M. Şirketi traktör yedek parça imalatı üzerine faaliyet göstermektedir. Anılan işyerinde optik kesme makinesi operatörü tarafından kullanılan ve binanın giriş kapısının yanında konumlandırılan oksijen tüplerinin vanasının açılması üzerine patlama meydana gelmiştir. Patlamaya sebebiyet veren oksijen tüplerinin tedarik edildiği firma ise E. Gaz. San. ve Tic. A.Ş. (E. Şirketi) olup bu Şirkete Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından karbondioksit ve oksijen dolum tesisleri için 19/6/2001 tarihinde ruhsat verilmiştir.

7. Olaya ilişkin olarak Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) başlatılan soruşturma kapsamında olayın meydana geliş nedenlerinin ve sorumluların belirlenmesi için bilirkişi incelemesine başvurulmuştur. Bir kimya mühendisi iş güvenliği uzmanı, bir makine mühendisi iş güvenliği uzmanı, bir makine mühendisi sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) uzmanı, bir yangın uzmanı, bir elektrik mühendisi ve bir inşaat mühendisinden oluşan bilirkişi heyetinin hazırladığı 29/6/2011 tarihli raporda; iki ayrı işyerinde meydana gelen patlamanın işyerlerinde kullanılan sanayi tüplerinden kaynaklandığı, anılan tüplerin satın alındığı E. ve A. firmaları tarafından içlerine daha önce doğal gaz dolumu yapılan tüplerin boşaltılarak aynı tüplere oksijen doldurulduğu, patlamaların da bu nedenle meydana geldiği belirtilmiştir. Bilirkişi raporunda ayrıca Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı iş müfettişleri tarafından yapılması gereken iş güvenliği denetimlerinin yapılmadığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının da piyasa denetim ve gözetimi konularında yapması gerekenleri tam olarak yerine getirmediğinin anlaşıldığı ifade edilmiştir. Raporda kamu idarelerinin anılan eksikliklerinin patlamayla doğrudan bir bağlantısı olmadığı, olayda E. Şirketi yetkilileri ve personelinin sorumlu olduğu kanaatine ulaşıldığı açıklanmıştır.

8. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Başmüfettişliği tarafından yürütülen ön inceleme sonucunda düzenlenen 25/1/2014 tarihli raporda M. ve E. Şirketlerine ait işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin denetimlerin en son 2007 yılında yapıldığı ifade edilmiştir.

9. Başsavcılıkça E. Şirketi yetkilileri ve personeli hakkında yürütülen soruşturma ile olayda ihmali olduğundan şüphelenilen kamu görevlileri hakkında yürütülecek soruşturmaların ayrı soruşturma usullerine tabi olması nedeniyle dosyaların tefrikine karar verilmiştir.

10. Mevzuat gereğince patlamaya konu gaz ve kimyasalların üretiminden dağıtımına kadar denetlemekle görevli Sanayi ve Ticaret Bakanlığı görevlileri, işyerlerinde çalışma güvenliğinin sağlanıp sağlanmadığını denetlemekle görevli Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı görevlileri, bu işyerlerinin faaliyet gösterdiği Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile Yenimahalle İlçe Belediye Başkanlığı görevlileri, patlamaya konu işyerlerinin genel denetim ve gözetimini yapmakla görevli İvedik ve Ostim Organize Sanayi Bölgeleri yöneticileri ve yetkilileri olan şüpheliler hakkındaki dosya Memur Suçları Bürosuna gönderilmiştir.

A. E. Şirketi Yetkilileri ve Personeli Hakkında Yürütülen Adli Süreç

11. Meydana gelen patlamalarla ilgili olarak on dokuz kişi hakkında taksirle ölüme ve yaralanmaya neden olma, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma veya el değiştirme ve yalan tanıklık yapma suçlarından kamu davası açılmıştır. Kovuşturma evresinde alınan 10/4/2013 tarihli bilirkişi raporunda; kullanım amacına uygun olmayan gazdan kaynaklanan, kullanım şeklinden kaynaklanmayan problem nedeniyle patlamanın gerçekleştiği ve %100 iş güvenliği sağlansa dahi patlamanın yaşanacağı belirtilmiştir. Raporda ayrıca Sanayi ve Ticaret Bakanlığının, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının, Ostim ve İvedik Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüklerinin, Ankara Büyükşehir Belediye ve Yenimahalle Belediye Başkanlıklarının yetki, denetim, organizasyon hususlarındaki sorumluluklarının patlamanın meydana gelmesine etkisi olmadığı ifade edilmiştir.

12. Yine kovuşturma evresinde alınan 12/4/2014 tarihli ek bilirkişi raporunda 1998 yılında kurulan M. Şirketine Yenimahalle Belediye Başkanlığı tarafından 21/10/2001 tarihinde 72 No.lu bina için işyeri açma ve çalıştırma ruhsatı verildiği ancak patlamanın aynı sokak üzerinde herhangi bir ruhsat kaydı bulunmayan 64 No.lu üretim tesisinde gerçekleştiği ifade edilmiştir. Anılan ek bilirkişi raporunda E. Şirketi ile ilgili olarak; Şirketin Ostim'deki karbondioksit ve oksijen dolum tesislerine LPG tüpleri bulundurmamak şartıyla çalışma ruhsatı ve tüp muayene ve vana sıkma yeterlilik belgesi verildiği, Enerji Piyasası Düzenleme Kuruluna CNG doldurma, taşıma ve satış lisansı başvurusu olduğu, olay tarihinde lisansa sahip olmadığı, patlamalardan sonra bu lisans başvurusunun da iptal edildiği; basınçlı tüplerin test ve bakımlarının standartlara uygun gerektiği şekilde yapılmadığı, işçileri yapacakları işin risk ve tehlikelerine karşı eğitmediği, lisansı olmadığı hâlde mavi renkli oksijen tüplerine CNG doldurttuğu, taşıdığı, işyerinde depoladığı, içlerine sehven oksijen gazı doldurularak içeriğini değiştirdiği, tüplerde önlem alınmadığı için güvenliğin işçilerin kendi dikkat ve inisiyatifine bırakıldığı, işyerinde geniş bir kontrol mekanizması kurulmadığı, risk planı hazırlamadığı, güvenliği ve koordinasyonu sağlamadığı, CNG dolu tüpleri farklı renge boyayıp veya kilitli bir yere konulması gibi tedbirleri almadığı, tehlikeli ortamın yaratıldığı ve CNG artığı bulunan mavi renkli tüplere oksijen basarak sonradan piyasaya kullanıma sürdüğü tespitlerine yer verilmiştir.

13. Ankara 10. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 10/1/2023 tarihli kararıyla E. ve A. Şirketlerinin yetkilileri veya çalışanları olan yedi sanığı 6 yıl 3 ay ile 18 yıl 9 ay arasında değişen sürelerde hapis cezaları ile cezalandırmıştır. Temyiz kanun yolu incelemesi devam eden hükmün gerekçesinde; E. Şirketinin doğal gaz doldurttuğu oksijen tüplerinin bir bölümüne sonrasında oksijen doldurtarak olaya konu firmalara satışını yaptığı, bu firmalara verilen tüp gruplarında bulunan doğal gaz ve oksijen karışımının %5-15 arasındaki bir patlama aralığında olduğu,

patlamaların gerçekleştiği işyerlerinde regülatör vanasının açılmasıyla vanadaki sürtünmeden dolayı patlama meydana geldiği, her iki işyerinde de tüm iş güvenliği önlemleri eksiksiz alınsa dahi önlenemez nitelikteki patlamanın meydana geleceği belirtilmiştir.

B. Anayasa Mahkemesinin B. No: 2014/11868 Sayılı Kararı

14. Anayasa Mahkemesinin 12/6/2018 tarihli ([2. B.], B. No: 2014/11868) kararında, somut başvuru konusu patlamada ihmali olduğu ileri sürülen kamu görevlileri hakkında soruşturma izni verilmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları incelenmiştir.

15. Anılan başvuruda Anayasa Mahkemesi, patlamalara ilişkin etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünün yerine getirilmesinde ilgili kamu görevlileri hakkında mutlaka bir ceza yargılamasının yürütülmesinin gerekli olmadığı sonucuna ulaşarak yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (B. No: 2014/11868, §§ 95-120).

C. Başvuru Konusu Olaya İlişkin Tam Yargı Davası

16. Başvurucu 3/2/2012 tarihinde Ankara 3. İş Mahkemesinde (İş Mahkemesi) dava açarak patlamanın meydana gelmesinde, dolayısıyla vücut bütünlüğünün zarar görmesinde kusuru olduğunu iddia ettiği çeşitli kurumlardan maddi ve manevi zararlarının tazminini talep etmiştir. Başvurucunun bu davayı açmasının ardından idarenin hizmet kusuruna dayalı zararların tazmininde hukuk mahkemelerini görevli kılan 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 3. maddesi Anayasa Mahkemesinin 19/5/2012 tarihli ve 28297 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 16/2/2012 tarihli ve E.2011/35, K.2012/23 sayılı kararıyla iptal edilmiştir.

17. İş Mahkemesi 10/4/2013 tarihinde yukarıda belirtilen iptal kararı sonucunda kamu idarelerinin hizmet kusurundan kaynaklanan zararların tazmini için açılacak davalarda idari yargının görevli hâle gelmesi nedeniyle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile Yenimahalle Belediye Başkanlığına karşı açılan davada görevsizlik kararı vermiştir. Öte yandan anılan Mahkeme, özel hukuk tüzel kişiliği bulunan üç şirket ile OSB yönetimine karşı açılan tazminat davasına bakmaya devam etmiştir. Kamu idareleri yönünden verilen görevsizlik kararı ise 22/4/2014 tarihinde Yargıtayca düzeltilerek onanmış ve kesinleşmiştir.

18. Başvurucu, görevsizlik kararının ardından 1/10/2014 tarihinde bu kez Ankara 7. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) yukarıda belirtilen Bakanlıkların ve Belediye Başkanlıklarının dava konusu olaya kusurlarıyla neden oldukları iddiasıyla tam yargı davası açmıştır. Başvurucu; davalı idarelerin hizmet kusurunu genel olarak iş sağlığı ve iş güvenliği, tehlikeli kimyasalların kullanımı ve dağıtımı ile basınçlı kapların muayenesine ilişkin denetim ve kontrol görevlerinin yerine getirilmemesine dayandırmış; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca M. Şirketine ait işyerinde en son denetimin 9/4/2007 tarihinde yapıldığını, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının basınçlı kapların denetimine ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmediğini, Ankara Büyükşehir Belediyesinin birinci sınıf gayrisıhhi müessese niteliğindeki E. ve A. Şirketlerini denetlemediğini,

Yenimahalle Belediyesinin ruhsatsız işyerine ilişkin denetim yükümlülüğünü yerine getirmediğini ileri sürmüştür.

19. İdare Mahkemesi 6/4/2015 tarihinde başvurucunun dava dilekçesinde tazminine karar verilmesini istediği maddi zararın neden ibaret olduğunu ve nasıl hesaplandığını belirtmediği gibi tazminini talep ettiği maddi zarar yönünden davasını dayandırdığı delilleri de sunmadığı gerekçesiyle dilekçenin reddi kararı vermiştir.

20. Başvurucu, bunun üzerine 22/5/2015 tarihinde İdare Mahkemesine yeni bir dilekçe ile başvurarak dava konusu iş kazasında ayağından ciddi şekilde yaralandığını ve belirli bir süre çalışamadığını, tedavisinin devam ettiğini, bu nedenle maddi zararının tam olarak belli olmadığını ifade ederek tazminat taleplerini yinelemiştir. Bu kez dilekçeyi kabul eden İdare Mahkemesi 2015/1324 Esas sayılı dosyası üzerinden 4/6/2015 tarihinde verdiği hasım düzeltme kararı ile ilgili Bakanlıklar ve Belediye Başkanlıklarının yanı sıra OSB'nin de hasım mevkiine alınmasına karar vererek dava dilekçesini bu kuruma da tebliğ etmiştir.

21. OSB, kendisine karşı açılan davanın hukuk mahkemelerinde görülmesi gereken bir dava olduğu gerekçesiyle İdare Mahkemesine görev itirazında bulunmuştur. İdare Mahkemesi 16/11/2016 tarihinde itirazın reddine ve davaya bakmakla görevli mahkemenin kendisi olduğuna karar vermiştir. OSB, kendisinin bir özel hukuk tüzel kişisi olduğuna vurgu yaparak İdare Mahkemesinin görevlilik kararına da itiraz etmiş ve görevli mahkemenin Uyuşmazlık Mahkemesi tarafından tayinini talep etmiştir.

22. Uyuşmazlık Mahkemesi 10/7/2017 tarihinde organize sanayi bölgelerinin özel hukuk tüzel kişiliğine sahip oldukları ve bu kuruluşlara karşı açılacak tazminat davalarının yargısal denetiminin adli yargı yerlerince yapılacağının açık olduğu gerekçesiyle İdare Mahkemesinin görevlilik kararının OSB Başkanlığı yönünden kaldırılmasına karar vermiştir.

23. İdare Mahkemesi 18/10/2017 tarihinde Uyuşmazlık Mahkemesinin belirtilen kararı uyarınca davanın çözümünün adli yargının görevine girdiği ve esasının incelenmesine olanak bulunmadığı gerekçesiyle tüm davalılar yönünden görevsizlik kararı vermiştir. Başvurucu, bu görevsizlik kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi 21/3/2018 tarihinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile Yenimahalle Belediye Başkanlığına karşı açılan davanın görüm ve çözüm yerinin idari yargı olduğu gerekçesiyle bu kurumlar yönünden itirazın kabulüne karar vermiştir.

24. Başvurucunun açtığı tazminat davası yukarıda belirtilen itirazın kabulüne dair kararın ardından 8/6/2018 tarihinde bir kez daha İdare Mahkemesi önüne gelerek 2018/1363 Esas sayılı dosya üzerinden görülmeye başlanmıştır. İdare Mahkemesi 7/1/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiş; ret kararının gerekçesinde patlamanın meydana gelmesinde asıl kusurlunun E. Şirketi olduğunu ve zararın oluşmasında üçüncü kişinin kusurunun bulunduğunu, davalı idarelerin görev ve sorumluluklarını yerine getirmeme şeklinde hizmet kusurlarının bulunduğu iddiasının ise doğrulanamadığını ifade etmiştir.

25. Ret kararında, Başsavcılık tarafından yürütülen ceza soruşturmasında alınan bilirkişi raporu ile başvurucuyla aynı yerde çalışan ve aynı olay nedeniyle vefat eden bir çalışanın yakınları tarafından Ankara 10. İdare Mahkemesinde açılan ve 2013/1115 Esas sayılı dosya üzerinden görülen davada alınan bilirkişi raporuna dayanılmıştır. İdare Mahkemesinin dosyasında karara esas alınan bu bilirkişi raporlarının olmadığı görülmüştür. Ceza soruşturmasındaki rapora göre patlama ve yangın M. Şirketine ait işyerinde manifold ve ortak kollektörle birbirine bağlı dokuz oksijen tüpünün infilak etmesi sonucunda oluşmuş; E. Şirketi doğal gaz doldurarak satışını yaptığı oksijen tüplerinin bir kısmına daha sonra oksijen doldurmuş, patlamanın meydana geldiği işyerine bu tüplerden satmış, tüplerin bağlandığı regülatör vanasının açılmasıyla oluşan sürtünmeden dolayı patlama meydana gelmiştir; patlamanın meydana gelmesinde E. Şirketi yetkilileri kusurludur.

26. Ankara 10. İdare Mahkemesinin 2013/1115 Esas sayılı dosyasında bulunan bilirkişi raporunun içeriği ise özetle şöyledir:

i. Kazanın birinci ve asıl nedeni daha önce CNG doldurulmuş tüplere oksijen doldurulmasıdır. Daha önce CNG doldurulmuş bir tüpe oksijen doldurulduğunda parlayıcı ve patlayıcı bir gaz karışımı oluşacak, bir kıvılcım ya da sıcaklık artışı bu karışımın patlamasına neden olacaktır.

ii. Kazanın ikincil sebebi tüp demetlerinin emniyetli bir yerde depolanmak yerine çalışma mahallinde bulundurulmasıdır. Basınçlı gaz tüplerinin depolanması esaslarını düzenleyen mevzuata göre tüpler yangına dayanıklı ayrı bina veya bölmelerde, ısı kaynaklarından uzakta depolanmalıdır.

iii. Dolayısıyla kazanın meydana gelmesinde E. Şirketi %80, M. Şirketi %20 oranında kusurludur. Kazanın meydana geliş sebepleri gözönüne alındığında davalı idarelerin görev ve sorumlulukları ile kaza sebepleri arasında herhangi bir illiyet bağı bulunmadığından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve Yenimahalle Belediye Başkanlığının olayda kusurları yoktur.

27. İdare Mahkemesinin karar gerekçesinde, E. Şirketinin faaliyet konusunun sınai ve tıbbi gaz dolumu olduğu, Sanayi Sicil belgesine sahip olduğu, "Basınçlı Gaz Tüpleri Periyodik Muayene Deney ve Bakım Yeterlilik Belgesi" verildiği ve bu belgenin en son 20.04.2009 tarihinde vize edildiği bilgilerine yer verilmiştir.

28. Başvurucu, karara esas alınan bilirkişi raporlarına yönelik itirazlarını ileri sürmek suretiyle istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Söz konusu karar Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesinin 13/6/2019 tarihli kararıyla usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle onanarak kesinleşmiştir. Başvurucu, kararın 9/7/2019 tarihinde tebliğ edilmesinin ardından bireysel başvuruda bulunmuştur.

D. Başvuru Konusu Olaya İlişkin Olarak İş Mahkemesinde Görülen Tazminat Davası

29. Başvurucunun E., A. ve M. Şirketleri ile OSB yönetimi aleyhine İş Mahkemesinde açtığı tazminat davası kapsamında düzenlenen 2/2/2018 tarihli bilirkişi raporunda; patlamanın meydana gelmesinde E. Şirketinin %100 kusurlu olduğu, tespit edilen birtakım iş güvenliği eksikliklerinin patlamaya etkisinin olmaması nedeniyle M. Şirketinin kusursuz olduğu, A. Şirketinin kusursuz

olduğu, manifold tüp grubunun M. Şirketine ait işyeri binası içinde bulundurulmasının patlamanın meydana gelmesine bir etkisi olmadığı ancak kazanın ağır sonuçlanmasında etkisinin olabileceği, patlamanın meydana geliş biçimi gözönüne alındığında bu durumun mutat denetimlerle fark edilmesinin ve önlenmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle OSB yönetiminin kusursuz olduğu belirtilmiştir.

30. İş Mahkemesi 4/2/2025 tarihinde davanın E. Şirketi yönünden kabulüne, başvurucuya 28.000 TL manevi ve 142.008,15 TL maddi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca davanın A. Şirketi ve OSB yönünden reddine, M. Şirketi yönünden ise açılmamış sayılmasına karar vermiştir. UYAP'ta yapılan inceleme neticesinde söz konusu tazminat davasının bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla istinaf kanun yolu aşamasında devam ettiği tespit edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

31-61. Kararın bu bölümünde 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu'nun 9. maddesi, 4857 sayılı İş Kanunu'nun olay tarihinde yürürlükte olan 77, 78, 79, 91, 92 ve 105. maddeleri, 3146 ve 3143 sayılı teşkilat kanunları, 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu'nun 4. maddesi, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesi, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7. maddesi, mülga İş Teftişi Tüzüğü'nün 17. maddesi, mülga İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'nün 222-227. maddeleri, mülga Parlayıcı, Patlayıcı, Tehlikeli ve Zararlı Maddelerle Çalışılan İşyerlerinde ve İşlerde Alınacak Tedbirler Hakkında Tüzük'ün 93-100. maddeleri, ilgili yönetmelikler ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 1. ve 2. maddeleri ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin tehlikeli faaliyetlere ilişkin içtihadı (çeşitli Büyük Daire ve Daire kararları) aktarılmıştır. [Mevzuat ve uluslararası hukuk metinlerinin tam aktarımı derlemeye alınmamıştır.]

V. İNCELEME VE GEREKÇE

62. Anayasa Mahkemesinin 23/12/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

63. Başvurucu; yargılama sürecindeki birbirine zıt kararlar nedeniyle usul işlemlerinin uzun sürdüğünü, davanın esastan reddi ve bu kararın onanması kararlarının gerekçesiz olduğunu, kararın içeriği hakkında kendisine bilgi verilmeyen ve başka bir mahkemenin dosyasından alınan bilirkişi raporuna dayandığını, İdare Mahkemesinin olayda kusuru olduğu iddia edilen şirketlerin ruhsat ve denetim raporlarını dava dosyasına alıp incelemediğini, kararda dayanılan bilirkişi raporlarında şirketlerin kusurlarına ilişkin değerlendirmelere yer verilmesine rağmen idari makamların sorumluluklarına ilişkin esaslı bir değerlendirme yapılmadığını, kusurlu bulunan E. Şirketinde 2007 yılından sonra denetim yapılmadığı ve bu denetim sırasında tespit edilen çok sayıda eksikliğin giderilip giderilmediğinin kontrol edilmediği hususunun Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından kabul edildiğini belirterek adil yargılanma hakkı, mülkiyet hakkı ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Ayrıca kazanın OSB gibi devletin güvencesiyle oluşturulmuş ve kamusal yönü bulunan alanda faaliyet gösteren bir işletmede meydana gelmesi nedeniyle hukuki güvenlik ilkesi ile kişi dokunulmazlığı ve maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

B. Değerlendirme

64. Başvurucunun şikâyeti esas olarak kamu makamlarının denetim ve kontrol yükümlülüklerini yerine getirmemesi sebebiyle gerçekleşen iş kazasına istinaden açtığı tazminat davasına ilişkin hukuki sürecin birçok eksiklik nedeniyle etkisiz olduğuna ilişkindir.

65. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre bir olayda yaşam hakkına ilişkin ilkelerin uygulanabilmesi için gerekli şartlardan biri doğal olmayan bir ölümün gerçekleşmesi olmakla birlikte bazı durumlarda ölüm gerçekleşmese dahi olayın yaşam hakkı çerçevesinde incelenebilmesi mümkün olup bu inceleme yapılırken eylemin potansiyel olarak öldürücü nitelikte olup olmadığı, maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçlarının değerlendirilmesi gerekir ([2. B.], B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20; [1. B.], B. No: 2014/13163, 11/5/2017, §§ 10, 109).

66. Başvuru dosyasındaki bilgilere göre başvuru konusu olay, üretim işlemlerinde kullanılan oksijen tüplerinin patlaması suretiyle gerçekleşmiştir. Öldürücü niteliği konusunda şüphe bulunmayan bu olay nedeniyle 11 kişi hayatını kaybetmiş, aralarında başvurucunun da olduğu çok sayıda kişi yaralanmıştır. Bu nedenle yaşam hakkının somut başvuruya uygulanabilir olduğu sonucuna varılmış ve başvurucunun bütün iddiaları yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir.
67. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde esas alınacak "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir: "Herkes, yaşama... hakkına sahiptir."

68. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir: "Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

69. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

70. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu yükümlülük -kamusal olsun veya olmasın- yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir ([GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 134; [GK], B. No: 2019/25727, 28/7/2022, § 38).

71. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir ([GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63).

72. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekmektedir ([2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52; B. No: 2019/25727, § 39) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez ([1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73; B. No: 2019/25727, § 40).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

73. Başvuruya konu olaya ilişkin yürütülen ceza yargılaması kapsamında alınan bilirkişi raporları (bkz. §§ 7, 11) ile verilen mahkûmiyet kararı gerekçesine (bkz. § 13) göre patlama E. Şirketinin daha önceden doğal gaz doldurulan basınçlı gaz tüplerine, tüpleri teknik gerekliliklere uygun olarak boşaltıp temizlemeden oksijen doldurması, bu şekilde doldurulan tüplerin M. Şirketine ait işyerinde kullanımı neticesinde meydana gelmiştir.

74. Ceza, hukuk ve idari dava süreçlerinde alınan muhtelif bilirkişi raporlarında M. Şirketine ait işyerinde iş sağlığı ve güvenliği kapsamında alınabilecek tedbirlere ilişkin birtakım eksikliklere yer verilmiştir. Buna göre söz konusu işyerinde basınçlı gaz tüplerinin depolanmasına ilişkin mevzuat hükümlerine riayet edilmemiş (bkz. § 26/ii), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı iş müfettişleri tarafından yapılması gereken iş güvenliği denetimleri yapılmamış (bkz. § 7), patlama Şirketin işyeri açma ve çalıştırma ruhsatı bulunmayan 64 No.lu üretim tesisinde gerçekleşmiştir (bkz. § 12). Ancak yine süreç içinde alınan bilirkişi raporlarında patlamanın meydana geliş şekli itibarıyla durumun mutat denetimlerle fark edilmesinin ve önlenmesinin mümkün olmadığı (bkz. § 29/v), M. Şirketinde alınabilecek tüm iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin alınması hâlinde dahi bunun patlamaya engel olamayacağı (bkz. § 11), ilgili kamu kurumlarının iş sağlığı ve güvenliği mevzuatının uygulanmasına yönelik denetim ve kontrol eksiklikleri ile patlama arasında bağlantı bulunmadığı (bkz. §§ 7, 11, 26/iii, 29/iv) belirtilmiştir.

75. Patlamanın basınçlı gaz tüplerinin kullanımından kaynaklanmadığına ilişkin bulgular karşısında söz konusu bilirkişi raporlarında ifade edilen ve M. Şirketinde gerekli tüm iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin alınması hâlinde dahi patlamanın engellenmesinin mümkün olmadığı yönündeki tespitlerin gözardı edilmesini gerektiren bir hususun bulunmadığı değerlendirilmiştir. Bununla birlikte mülga Parlayıcı, Patlayıcı, Tehlikeli ve Zararlı Maddelerle Çalışılan İşyerlerinde ve İşlerde Alınacak Tedbirler Hakkında Tüzük'ün 100. maddesi uyarınca dolu tüpler işyerlerinde depolanırken mümkün olduğu kadar az miktarda tüpün bir arada bulundurulması, tüplerin yangına dayanıklı ayrı binalarda veya bölmelerde ısı kaynaklarından uzak bulundurulmasına ilişkin tedbirler alınmalıdır. Somut olayda patlamaya neden olan basınçlı gaz tüplerinin M. Şirketine ait işyerindeki konumlandırılmasının ve depolanma yönteminin ilgili mevzuat hükmüne uygun olmadığı anlaşılmıştır (bkz. §§ 26/ii, 29/iv). Bilirkişi raporlarında M. Şirketine ait işyerindeki patlamanın

engellenemeyeceği sonucuna ulaşılmış ancak gaz tüplerinin ayrı bir bina veya bölmede depolanması durumunda engellenmesi mümkün olmayan bu patlamanın şiddetinin ve ortaya çıkardığı zararların azaltılmasının mümkün olup olmadığına dair yeterli bir açıklamaya yer verilmemiştir. Dolayısıyla yargılama sürecinde yetkili kamusal makamların M. Şirketine ait işyeri özelindeki denetim ve kontrol eksikliklerinin patlamanın şiddeti ve ortaya çıkardığı zararın boyutuna olan etkisine ilişkin bir değerlendirme yapmak mümkün olmamıştır.

76. Öte yandan yukarıda yer verilen bilirkişi raporlarında ulaşılan ortak kanaate göre patlamanın nedeni E. Şirketinin oksijen tüplerine lisansı olmadığı hâlde doğal gaz dolumu yapması ve daha sonra aynı tüpleri tamamen temizlemeden oksijen doldurmak suretiyle patlayıcı bir karışımın oluşumuna sebebiyet vermesidir. 12/4/2014 tarihli ek bilirkişi raporunda (bkz. § 12) E. Şirketine ait işyerinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin olarak tespit edilen çok sayıda eksikliğe işaret edilmiştir. Bu kapsamda basınçlı tüplerin test ve bakımlarının standartlara uygun şekilde yapılmadığı, işçilerin yapacakları işin risk ve tehlikelerine karşı eğitilmediği, bu konuda verilen bir lisans bulunmamasına rağmen mavi renkli oksijen tüplerine CNG doldurularak taşındığı, işyerinde depolandığı, içlerine sehven oksijen gazı doldurularak içeriğinin değiştirildiği tespit edilmiştir. Raporda ayrıca tüplerle ilgili önlem alınmadığı için güvenliğin işçilerin kendi dikkat ve inisiyatifine bırakıldığı, işyerinde geniş bir kontrol mekanizması kurulmadığı, risk planı hazırlanmadığı, güvenliğin ve koordinasyonun sağlanmadığı, tehlike doğuracak eylemin oluşumunun engellenmesi için CNG dolu tüplerin farklı renge boyanması veya kilitli bir yere konulması gibi tedbirlerin alınmadığı, tehlikeli bir ortamın yaratıldığı ve CNG artığı bulunan mavi renkli tüplere oksijen doldurularak kullanıma sunulduğu belirtilmiştir.

77. İdare Mahkemesi, olayın meydana gelmesi ve zararın oluşmasında asıl kusurun üçüncü kişiye (E. Şirketine) ait olduğu, davalı idarelerin görev ve sorumluluklarını yerine getirmeme şeklinde hizmet kusurlarının bulunduğu iddiasının doğrulanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme anılan sonuca ulaşırken konuya ilişkin yürütülen ceza soruşturması kapsamında düzenlenen bilirkişi raporu (bkz. §§ 7, 25) ile aynı olay nedeniyle vefat eden bir kişinin yakınları tarafından Ankara 10. İdare Mahkemesinde açılan davada alınan bilirkişi raporunu (bkz. § 26) esas almıştır.

78. Anılan bilirkişi raporları içeriği ile birlikte değerlendirildiğinde kararda -açıkça belirtilmese de- söz konusu patlama ile davalı idari makamların eylemsizlikleri arasında illiyet bağının bulunmadığı ve bu nedenle davalı kamu kurumlarına yüklenebilecek bir kusur tespit edilemediği sonucuna ulaşıldığı görülmüştür. Gerek İdare Mahkemesinin hükme esas aldığı raporlar gerekse Ağır Ceza Mahkemesi ile İş Mahkemesince yürütülen yargılamalar kapsamında düzenlenen bilirkişi raporlarında davalı idarelerin denetim yetkilerinin kapsamı açıklanmamıştır. Ayrıca patlamadan sonra E. Şirketine ait işyerinde belirlenen vahim nitelikteki eksikliklerin (bkz. § 12) olaydan önce yetkili kamusal makamlar tarafından yapılacak mutat denetim ve kontrollerde tespitinin mümkün olup olmadığına ilişkin yeterli açıklamaya yer verilmemiştir. Bu hususlar E. Şirketinin patlamanın meydana gelmesindeki belirleyici rolüne fazlaca odaklanan bilirkişi raporları ile İdare Mahkemesi gerekçeli kararında açığa kavuşturulmadığından iki konuda sağlıklı bir değerlendirme yapmak mümkün olmamıştır. Bu konulardan ilki anılan işyerinde yürütülen faaliyetin kişilerin yaşamına

yönelik gerçek ve yakın bir tehlike oluşturduğunun kamu makamlarınca bilinip bilinmediği ya da bilinmesi gerekip gerekmediği, diğeri ise denetim ve kontrol yükümlülüğünün yerine getirilmemesiyle basınçlı oksijen tüplerine CNG doldurulması ve dolayısıyla patlama olayı arasında illiyet bağı olup olmadığıdır.

79. İdare Mahkemesi kararında dayanılan bilirkişi raporlarındaki eksikliklerin yanı sıra bu raporların başvurucuya tebliğ edilmediği anlaşılmaktadır. Buna ek olarak M. Şirketi ile E. Şirketinin faaliyetleriyle ilgili izin, ruhsat ve denetim raporlarının İdare Mahkemesi dosyasında yer almadığı görülmektedir. Bu şirketlerde olaydan önce yapılan en son tarihli (2007) iş sağlığı ve güvenliği denetimi sırasında herhangi bir eksiklik tespit edilip edilmediği, tespit edilmişse bunların patlama sonrasında belirlenen eksikliklerle benzer mahiyette olup olmadığı ve bu eksikliklerin ortaya çıkardığı risklerin ortadan kaldırılması için denetim sonrasında herhangi bir tedbir alınıp alınmadığı hususlarını aydınlatabilecek söz konusu belgelerin temin edilmemesi ve başvurucuya bildirilmeyen bilirkişi raporunun hükme esas alınması yargılamanın makul bir özenle yürütülmediğini ortaya koymaktadır. Bu aşamada yargılamanın makul bir süratle yürütülüp yürütülmediği de ayrıca değerlendirilmelidir.

80. Başvurucunun açtığı tazminat davasına ilişkin usuli süreç yukarıda anlatılmıştır (bkz. §§ 16-28). Buna göre davanın açılmasından esas incelenmesine başlanmasına kadar geçen süre 6 yıl 4 aydır. Bu denli uzamasında başvurucunun kusurlu eylemi bulunmayan bu sürenin, makul ya da davanın niteliği bakımından gösterilmesi gereken özen yükümlülüğüne uygun olduğunun kabulü mümkün görülmemiştir. Nitekim davanın esasının incelenmeye başlanmasından yedi ay sonra esas hakkında karar verilmiş ve bundan altı ay sonra da karar onanarak kesinleşmiştir.

81. Özellikle İdare Mahkemesinin zaten aynı konuda aynı davacı tarafından açılan derdest bir davanın davalısı konumundaki OSB yönetimini önüne gelen davada neden resen ve tekrar hasım olarak tayin ettiği (bkz. § 20) anlaşılamamıştır. Bunun da ötesinde İdare Mahkemesinin, davaya kendisi tarafından resen dâhil edilen OSB yönetimi yönünden görevli mahkemenin hukuk mahkemeleri olduğunu, diğer davalılar yönünden ise idare mahkemelerinin görevli olduğunu belirten kesin nitelikteki Uyuşmazlık Mahkemesi kararına rağmen tüm davalılar yönünden görevsizlik kararı vermesi (bkz. § 23) bir kez daha usuli sürecin gereksiz yere uzamasına neden olmuştur.

82. Tehlikeli bir sınai faaliyetin icrası sırasında meydana gelen yaralanma olayının netice itibarıyla yaşam hakkını ilgilendirmesi nedeniyle bireysel başvuruya konu edilen tazminat davasında, devletin daha sonra ortaya çıkma ihtimali bulunan benzer hadiselerin önlenmesinde makul bir şekilde ivedilik ve özenle hareket etmediği sonucuna varılmıştır.

83. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

84. Yaşam hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülük devlete yaşam hakkını tehdit eden unsurlarla ilgili etkili bir caydırma mekanizması sağlayan yasal ve idari bir çerçevenin oluşturulması ödevi verir. Kuşkusuz bu yükümlülük -genel nitelikteki düzenlemelerin yanı sıra- bilhassa mahiyeti ve insan yaşamı bakımından ortaya çıkardığı risk düzeyi nedeniyle tehlikeli

olarak kabul edilebilecek faaliyetlere özgü yasal ve idari bir çerçeve oluşturulmasını gerekli kılar. Tehlikeli faaliyetlere özgü bu düzenlemeler; faaliyetle ilgili ruhsatlandırma, kurulum, çalıştırma, güvenlik ve denetimi düzenlemeli ve tüm ilgililerin açığa çıkan riskler nedeniyle hayatı tehlikeye girebilecek bireylerin etkili bir şekilde korunmasını sağlamaya yönelik pratik önlemleri almasını zorunlu hâle getirmelidir (aynı yöndeki değerlendirme için bkz. AİHM, B. No: 3648/04, 2/2/2016, §§ 85-87).

85. Yukarıda açıklandığı üzere Anayasa Mahkemesinin elinde yaşam hakkının maddi boyutu hakkındaki şikâyetle ilgili olarak sağlıklı bir değerlendirmeye imkân tanıyacak yeterli bilgi ve belge bulunmadığından bu aşamada söz konusu iddia yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

İki üye bu sonuca katılmamıştır.

VI. GİDERİM

86. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 30.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

87. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir.

88. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya talebine bağlı kalınarak net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA iki üyenin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 7. İdare Mahkemesine (E.2018/1363, K.2019/16) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. 364,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,
H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/12/2025 tarihinde karar verildi.

[Karşıoy gerekçeleri derlemeye alınmamıştır. Karşıoy yazan üyelerden biri, kamu makamlarının patlamaya yol açan tüplerin dolumu ve kullanımı sırasında oluşabilecek hayati riskleri öngörmeleri gerektiğini, yüksek riskli sektörlerde illiyet bağının daha esnek yorumlanması gerektiğini belirterek başvurunun maddi boyutuyla da incelenip ihlal sonucuna ulaşılması gerektiği görüşünü açıklamıştır.]